

Lokálpatriótizmus.

Vázlat. I. Bevezetés. II. A lokálpatriótizmus meghatározása. III. A lokálpatriótizmus létjogosultsága. IV. A lokálpatriótizmus forrásai. V. A lokálpatriótizmus története. VI. A lokálpatriótizmus használata. VII. A lokálpatriótizmus felhasználása az iskolában. VIII. A lokálpatriótizmus kára. IX. Befejezés.

I. Azt nem tudjuk és megtudni talán sohasem fogjuk, hogy vannak-e a földön kívül más égitesten is élőlények. Semmi sem bizonyítja, hogy lennének. Joggal feltehetjük tehát, hogy a Teremtő az egész nagy világmindenséget az emberekért teremtette. Az emberé a Nap, az ég a csillagszemű éjtszakáival, övé a tél hava, a tavasz balzsamos levegője, a nyár érlelő tüze. Övé az oroszán a picinyke ökörszemig, a halak világa, a havasok csúcsa a bányák szédítő mélységéig, az erdők lombja, a mezők virága, a kökercsintől a datolyapálmáig. Minden, minden az emberé.

Isten mindent mindenkinek egyforma jogon, válogatás nélkül adott. Isten akarta tehát az igazi internacionálét, de az ősi isteni jogot megzavarta minden bajnak az okozója: a bűn. Ez választotta el az eget a földtől, embert az embertől és ez okozta, hogy Babel környékén nemcsak az emberek nyelve, de szíve is megzavarodott.

És elindultak az egynyelvűek egy úton, más nyelvűek más úton, országokat alapítottak, a nagy világ kis parcellákra oszlott.

A mai világrendet az ő száz és száz különböző országaival, minden népnek drága egy hazájával, az emberi természet termelte ki önmagából. Míg tehát az emberi természet olyan-nak marad, mint amilyen, míg az emberek annyi nyelven beszélnek, ahányféleképpen ma, addig minden népnek meg lesz a saját, kisebb-nagyobb hazája, ezen belül pedig a szülőfaluja, szülőföldje.

II. Ennek a szülőföldnek szeretete a lokálpatriótizmus, amely szószerint helvi hazafiasságot, további értelmezésében lakóhely, egy-egy vidék különleges, rajongó szeretetét jelenti.

III. Amennyire — bizonyos szempontból — indokolt a kozmopolitizmus, a világpolgárság, amellyel azt a nagy világot, amely értem is teremtődött és annak lakóit szeretem, még indokoltabbnak tartjuk a hazaszeretetet, a patriótizmust, amely bár darabokra szeli a földet, de kiváltja belőlem azt az érzést, amellyel a földrajzi egységek, közös érdekek szerint összetartozó területet és az azon élő, velem egynyelvű és rokon honfitársaimat szeretem. De ép így indokolt, ha szeretjük azt a kis földterületet és annak lakóit, ahol születünk, ahol élünk, amely tehát nincs olyan távol, mint az előbbi kettő, hanem egészen

közel esik hozzám. — Mindhárom érzélem — amint látjuk — mélyen az emberi természetben gyökeredzik.

A lokálpatriótizmusba valamiképpen belekapcsolódik édesanyánk arca, aki a világon legjobban szeretett bennünket. Ehhez a képzeletünkhöz fűződik az első imádság, első lépés az iskolába, az első virág, melynek illatát magunkba szívtuk. Soha úgy nem fogunk csodálkozni, mint gyermekkorunkban, sohasem érezzük többé oly kellemesnek a napsugarat, nem gyönyörködünk úgy az élet szépségeiben, mint pöttömnyi emberkorunkban. A rózsának csak akkor nincs tövise, az életnek küzdelme, a gondoknak keserve.

De a bölcsőn, az első meglátásokon kívül odaköti az embert szűkebb hazájához, szülőföldjéhez, avagy lakóhelyéhez az ifjúság rózsaszínű szemüvege, amelyen keresztül mindent szépnak lát, — az első bimbózó szerelem, a család, még szereteteinek sírja is.

Magam is csak meghatva tudok gondolni arra a kis gyalog-ösvényre, amely keresztülvezetett a pusztán, ahol gyermekségemet éltem. Első tanítóm, első barátom, bizalmasom volt. Hányszor jött velem erdőn, réten át és szórakoztatott kacskaringós eszejárásával: jobbra hajlott, balra ugrott, mint a zabos csikó. A gabona között összehúzta magát, az erdőben megbújt az ágak alatt, a legelőn szétterült, a pocsolyákat gondosan elkerülte. Minden réti virággal jó barátságban volt és azok oly bizalmasan hajtották rá fejüket. Ki tudná ezt elfelejteni?

De hogy is szeresse sok ember a hazáját, ha az ő kis házát nem szeretheti, amikor a hazából nem ismer többet az ő falujánál? Épen ezért az ilyeneknek a hazaszeretete csak a lokálpatriótizmuson épült közvetett szeretet lehet.

Az egész világmindenségből csak a föld, az egész földből csak Magyarország, Magyarországból csak a falunk, falunkból csak otthonunk igazán a mienk. A lokálpatriótizmusnak alapját épen ez a családi otthon, a családi ház képezi és sok embernek szemében pedig e lokálpatriótizmus az igazi hazaszeretet alapja. A legtöbb ember nem tud általánostítani, hanem eszméi az általa is könnyen érzékelhető dolgozhoz, tárgyakhoz tapadnak. Különösen az egyszerűbb ember a haza fogalmán keresztül elsősorban a saját falujára, otthonára gondol. (A háborúban is általánosan felhasználált lelkesítő téma volt az otthon védelme.) — Amint a fényképezőgép lencséje nagy felületet fog le, és azt kisebb térre vetíti, úgy a lokálpatriótizmus is az általános hazaszeretetet az ő szűkebb otthonára viszi vissza. Fontos azonban, hogy ez ne részleges hazaszeretet legyen, mert az baj volna, hanem igazi, mélységes hazaszeretetet, mely a hazának csak egy kisebb részére van összpontosítva.

„Ahol jól megy sorunk, ott hazánk“ — mondja a hazafiatlan közmondás. Ha igazság mégis van benne, az csak az lehet, hogy minden embernek, még az internacionálistának is kedves

a hely, ahol életében a legboldogabb volt, legjobban ment sora: és ez legtöbbször a szülőföld. Aki tehát el is felejtkezik tá-
gabb értelemben vett hazájáról, ritkán felejt el hazájának azt
a részét, ahova gyermekkorra fűzi.

Hallottam egy gazdag amerikaiáról, aki szegény sorsból ju-
tott a jómódba. Több ezer holdas farmja volt, hatalmas kas-
téllyal, gyönyörű üveg- és pálmaházzal. Ezek kedvenc tartóz-
kodási helyei voltak, gyönyörködött is bennük. De könny
csillogott mindannyiszor a szemében, mikor mesélte, hogy
olyan szép virágja sohasem volt, nem is lesz, mint volt „itthon“
édesanyjának kis virágoskertjében. És mikor ismét visszatért
Amerikába, a régi kis kertből vitt egy kicsinyke tő rozmarin-
got cserépben — az Oceánon túlra. Híába, illatosabb az „itt-
honi“ rozmaring a dzsungel legbódítóbb orchideájánál is.

Bizonyos tekintetben Petőfi is lokálpatriótizmust énekelt
meg „Alföld“ című költeményében, amelyben ennek néhány
tulajdonságára is rámutat. „Szép vagy, alföld, legalább is ne-
kem szép.“ A sok dicséret után érzi, hogy vannak a világnak
tájai, melyek joggal felvehetik a versenyt a mi sokszor nagyon
szomorú alföldünkkel, de neki mégis minden itt a legszebb,
mert itt ringatták bölcsőjét, itt dalolt a dajka felette: „Csere-
bogár, sárga cserebogár“...

Láthatjuk tehát, hogy a lokálpatriótizmusnak igen is van
létjogosultsága. Hiszen a növényeknek, állatoknak sem hazája
az egész világ, avagy ország. Ott is megvan minden vidéknek
a maga sajátos állat- és növényvilága. Izland zuzmója épúgy
lokálpatrióta, mint dél Olaszország narancsligete.

IV. És amilyen hibás elgondolás a hazaszeretet nélküli in-
ternacionalizmus. époly hibás a lokálpatriótizmus nélküli pa-
triótizmus. Tulajdonképen a kozmopolitizmus és patriótizmus is
csak lokálpatriótizmus a világegyetemhez, illetve földünkhöz
viszonyítva. Ezeket pedig a helyi-, vallási-, nyelvi-, érdek-,
pénzbeli együvé tartozás, a közös sors, szenvedés, az élet első,
legjobban megmaradó benyomásai, a megélhetés, a lét, a közös
mult és a földrajzi egységek összetartó ereje váltja ki az em-
berekből.

V. A lokálpatriótizmus ősrégi, mint maga az emberiség. A
paradicsom szeretete volt az első lokálpatriótizmus. Az ősem-
ber nomád élete kevésbé kedvezett ennek az érzésnek, mert a
folytonos vándorlás nem fejleszthette ezt ki. De már a törté-
nelmi korban a mai értelmezésében találhatjuk meg. Görög-
ország sajátos földrajzi fekvése folytán kialakult város-
államok és azok versengése tisztán mutatják a lokálpatriótiz-
must. Róma alapítására vonatkozó monda — amikor Romu-
lus, az általa emelt falak lekicsinylése miatt agyonüti Rémust
— ebből az érzésből fakad. Ugyancsak ezt bizonyítja a római
mythológia is, amely szerint minden városnak, községnek, vi-
déknek megvolt a saját, külön jóságos szelleme. A biblia is

őriz erre vonatkozólag számos adatot. Ebből csak azt a jelene-
tet említem meg, amikor Jézus megsiratja Jeruzsálem pusztulását. A népvándorlás alatt talán szünetel ez az érzés, hogy az állandó letelepülés ismét, erősebben váltsa ki az emberekből.

Nagyon szép példáját találjuk ennek a mi történelmünkben. Őseink, akik vad kalandozásokban töltik idejüket, egész megváltoztak a haza földjének, rögének megmunkálása következtében. Abba hagyják az ide-oda csatározást: állandó, békés lakói lesznek hazánknak. A kereszténységen kívül a kifejlődött lokálpatriótizmus volt az, amely mint a mágnes, idekötötte, iderögzítette őseinket hazánkhoz. És azóta mennyi szép szép emlékünknél, poézis, öröm, bánat fűződik a vereckei szoroshoz, Pusztaszerhez, a Tiszához, mohi pusztához, Mohács-hoz, Erdélyhe, Budához, Világoshoz, Aradhoz és a most elszakított országrészeinkhez.

VI. A lokálpatriótizmus önmagában véve jó és nemes tulajdon, amelyet fejleszteni kell, de jó irányban. A haza nagy mozaikképhez hasonlít, amely csak úgy szép, ha minden részlete összhangban van. A lokálpatriótizmus tehát csak akkor válik erőnyé, ha a haza egyetemes érdekével nem áll ellentétben. Az élő test is csak akkor egészséges, ha sejtjei külön-külön is egészségesek, úgy a száz és száz lokálpatriótizmusnak is egészségesnek kell lennie, hogy belőlük egészséges hazaszere-
tetet fejlődjék.

Ezek alapján tehát fejleszteniünk kell, mert a létjogosultsága mellett megvan az érdeme, a haszna is.

Érdeme, hogy a mostohább vidékeken lakók nem űzik el a kellemesebb éghajlat alatt lakó, bővebben termő vidékeken élőket.

De annak a szolgálatába is lehet állítani, hogy megakadályozza a vidéknek szertelen özönlését a nagy városokba, elsősorban a fővárosba, ahol a nagyobb fokú jólét mellett a tömegnyomor is általánosabb.

Ugyancsak érdeme, hogy nem kallódik el annyi termő elme, aki a nagyobb köz, a haza számára közvetlenül nem kamatoztathatja tehetségét. Működési tér nyílik számára a kicsi falujában. Ha nem lehet miniszter, talán mint községi előjáró, vagy mint más hivatalnok teszi meg nagy ambícióval kötelességét közvetlenül nem a haza, hanem csak községe javára. Így neveli az önértetet, öntudatot is. Szűkebb hazájában érzi magát valakinek, távol onnét jóformán senkinek. Ujra ki kell veszekedni és érdemelni a tiszteletet, megbecsülést, míg otthonában mindez önként hull az emberek ölébe.

Nagyszerűen kihasználható a nemzeti és az általános emberi kultúra szolgálatára. Ezt az elvet követte Klebelsberg miniszterünk is, amikor a decentrálizmus elve alapján fejlesztette az egyetemi városokat Budapesttel szemben. Az emberek

szinte erejükön felül adakozók lesznek, ha saját községük vagy városuk fejlesztéséről van szó. Mennyi áldozatot hoztak e cél érdekében pl. a fenti városok. Milyen nemes vetélkedés van egy-egy magasabb fokú iskola elnyeréséért, vasút, út építésért, katonaság megtelepítésért, fontosabb intézmények létesítéséért. Akiket nem hat meg az általános hazafiúi szempont, villanyozni bír a helyi érdek. Pl. Kecskemét és Nagykőrös vetélkedése szinte példaszerű. Az eredmény mindenesetre a közjót szolgálja.

Ép ilyen helyes a múzeumok decentralizációja is. Milyen kincse volt pl. Aradnak a 48-as szabadságharc-ereklyemúzeum. Mennyi diákot és felnőttet nevelt igaz magyar hazaszeretetre és a szabadságharc szereplő egyéniségeinek és eseményeinek ismeretére. Milyen sok helyen meg lehetne ezt valósítani, hiszen hazánk történetének nagy része országunk községeinek történelmi nevezetességeiből tevődik össze. Igen érdekes munka volna, amely a várak legendáihoz hasonlóan, Magyarország történelmi nevezetességű helyeit gyűjtené egybe, ismertetve az azokra vonatkozó történelmi eseményeket.

A földbirtokreform, házhely akciónak egyik legfőbb eredménye a lokálpatriótizmus helyes fejlesztése. Többet ér az én kis hazám, mint a más palotája. Sok embert nem érdekel annyira az ország összes községe, városa, mint a saját faluja.

Épen ezért bizonyos szűkkörűséget jelent, de még sem baj, mert csak annak lehet általánosabb hazaszeretete, aki magasabbról nézi az országot. Pl. a VK. M.-nek 10.000 iskola építése a fontos, annak a községnek pedig csak az az egy, a többi szükségletet nem érzi. De viszont nem lehet mindenki magas állásban s így egyetemes érdekeket sem bírhat szem előtt tartani az ilyen, tehát ezeknek szükségük van lokálpatriótizmusra.

VII. Az ifjúság nevelésében rendkívül fontos szerepet játszik. Lépcső, amelyre a hazaszeretetet építeni lehet és építeni kell, mert ahol nincs lokálpatriótizmus, ott nincs igazi hazaszeretet sem. Ahol irtják azt, kiirtódik emez is. A kommunizmus például azért tudott gyökeret verni a fővárosban és a vidéken nem, mert a világvárosok emberében kevésbé van meg a lokálpatriótizmus, amely pedig konservatív. A lokálpatriótizmusnak ez a konservatizmusa akadályozta meg például hazánk elnémetesítését is.

A pedagógia alapelve is az, hogy a gyermek ismerkedjék meg a környező élettel, a szülőföld- és lakóhellyel. A logika törvényével is megegyezik, hogy a részről haladjunk az egészre, ennek felel meg a lokálpatriótizmuson épült hazaszeretet, amely szintén induktív és nem deduktív eljárás.

Az előadottak alapján láthatjuk, hogy az iskolában fel kell használnunk és építeni, fejleszteni kell.

A lokálpatriótizmusnak tápot, anyagot kell adnunk. So-

kat segítünk e téren, ha tevékeny részt veszünk községünk szellemi és gazdasági irányításában. Hívjuk fel tanítványaink figyelmét vidékünk speciális érdekességeire, nevezetességeire. Ismertessük a község szokásait, erkölcsseit, viseletét, az általánostól eltérő, vagy különösebben kiemelkedő tulajdonságait, költészetét, adomáit, táncait, népszokásait, esküvői, lakodalmi különlegességeit, történelmét, földrajzi viszonyait. Fejtegessük ezeknek értékeit, gazdasági kihasználhatóságait. Neveljük ezáltal őket a köz szeretetére. Ugyes fejlesztéssel hasonlítani fog a lokálpatriótizmus Midás király kezéhez, amelyben minden arannyá, szeretetreméltóvá válik.

Nekünk tanároknak kell leginkább rajta lennünk, hogy bevigyük iskolánkba a helyes értelemben vett lokálpatriótizmust, amely neveli az értelem kifejlődését, tekintve, hogy az egyszerűbből, a közelebbiről halad az összetettre, a távolabira. De neveli a jellembeli jótulajdonságokat is. Megtanít megbecsülni a kicsit, fejleszti a felebaráti szeretetet, önértetre, tekintélytisztelőre nevel, áldozatkészségre serkent. Azonkívül elősegíti a képzeletvilág kifejlődését.

Nagyban szolgálják a lokálpatriótizmus ügyét a jól megszervezett „iskolai gyűjtemények“. Nagy János hasonló című cikkében (lásd: Orsz. Polg. Isk. Tanáregyesületi Közlöny 1927/28. évf.) a következőket írja: „Az ismeretek minden ágára kiterjedő gyűjtemény, mely az iskolai tanítás kívánalmait tökéletesen kielégíti, sőt azon felülemelkedve, nevelési körébe vonja a város, a környék közönségét, szilárd és állandó alapot alkotva ezáltal az iskola és az élet között. Iskolánkint megnyílik a közönség számára, — viszont a közönség állandóan támogatja. Így a gyűjtemény folyton fejlődik, folyton újat nyújt, őreinek állandó tevékenységét, színvonalon maradását biztosít s bizonyos idő múlva egy-egy vidék kulturális központja, a vidék jellegzetességeit bemutató és megőrző intézmény lesz.“

A lokálpatriótizmus gondolatából fogant könyv került a kezembe. Dezső Lipót kir. tanfelügyelő: Az én szülőföldem című műve, amely Vasvármegye monografiáját adja az elemi iskolai tanulók értelmi színvonalának megfelelően. A kartársaihoz intézett előszavában többek között a következőket írja: „Az igazi, magyar fajszeretetet, a hazai föld iránti hűséges ragaszkodást és rajongást csakis a szülőföld részletes ismertetésével nevelhetjük. A szülőföld pedig bőséges anyagot szolgáltat ehhez . . . Szeresse meg a gyermek először azt a vidéket, ahol egész életét lefoglalja élni s becsülje meg azokat az embereket, akikkel a jövőben együtt munkálkodni fog. Szeresse először azt a rögöt, amelyet munkálni fog s amely őt táplálni fogja, szeresse meg lakóhelyének küzdelmes, de dicső múltját, tanulja megbecsülni elődeinek munkáját, a jövő iránti gondoskodásukat s akkor biztosra vehetjük, hogy szeretni fogja ezt a szegény, megcsontított országot s annak dicső múltját és

igaz, őszinte magyar rajongással fog dolgozni a jövődő fel-
támadásáért, a jobb jövőért."

Bárcsak minden vármegyénkről volna ilyen alapos és iga-
zán tanuló kezébe való tankönyvünk a szülőföldről, a várme-
gyékről. Sajnos azonban nincs, épen ezért kell nekünk, polgári
iskolai tanároknak felkarolni ezt az ügyet s ha már könyveket
nem írunk ilyen irányban, szolgáljuk minden tantárgy keretén
belül a lokálpatriótizmus ügyét.

Vizsgáljuk meg most már, hogy az egyes tantárgyakkal
kapcsolatban mit tehetünk ennek érdekében.

A magyar nyelvnél mutassunk rá a vidék esetleges nyelvjárásaira. Irt-
suk a helytelent, a jót pedig konzerváljuk. Gyűjtsük össze a tájszólás adatait,
örökítsük meg a népies verseléseket, mondókákat, népregéket, a vidék monda-
világát, népszokásait. Nagyban elősegíti a lokálpatriótizmus ébrentartását és
fejlesztését a környék nevesebb íróinak és irodalmi emlékeinek ismertetése.

A történelem körében kínálkozik a legtöbb alkalom, hogy ezt az érzést
ápolhassuk. Ismertessük meg növendékeinkkel a szülőföldjük történetét, amit
viszont mi is csak úgy tudunk megcsinálni, hogy ahol még nincsenek monogra-
fiák, azokat összeállítjuk, megírjuk.— A mult feltárása érdekében végesztes-
sünk ásatásokat az arra alkalmas helyeken. Igen érdekes anyagokat tudunk
így szerezni iskolánk megteremtendő múzeuma számára. Endrődön, volt állo-
máshelyemen, a gyomai polg. isk. tanáraival karöltve több ízben végeztük ezt
a munkát s mindig sikerrel.

Ugyancsak a történelem szaktanárára váró szép feladat, ha össze-
gyűjtögeti a községében, avagy a környéken született, élt és jelentős szerepet
betöltött egyéniségek életét, azoknak a vidék fejlődésére gyakorolt hatását,
országos, vagy megyei szerepét. De példaképül állíthatjuk a most is élő,
kiváló nagy embereket is, akik akár állásuk, akár tehetségük, vagy jótékony-
ságuk által tűnnek ki községünkben, vagy vidékünkön.

Igen érdekes adatokat szerezhetünk, ha az utcák, dülök, hegyek elneve-
zését kutatjuk. Ha a templomok, iskolák, községházak, vagy egyéb középü-
letek építési körülményeit vizsgáljuk. Tegyük lehetővé a családi leveles-
ládákba való betekintést. A céhrendszer tárgyalásakor mutassunk be egy-egy
céh-emléket, amit még sok községben tudunk keríteni, ha nem sajnáljuk az
utánjárást.

Alig van hazánknak községe, városa, ahol valami történeti nevezetességet,
eseményt, romokat, személyi vonatkozásokat ne találnánk és ahol meg ne
tudnánk vetni az alapját a helyi múzeumnak.

Hogy ezeknek érdekében a kartársak eddig is milyen buzgalommal dol-
goztak, bizonyíték a Pestkörnyéki igazgatói értekezletekről közölt beszámoló,
amely szerint a vidéken tartott értekezletek alkalmával majdnem mindenütt
az illető község, avagy iskola történetét ismertették a helybeliek a megje-
lent vendégkollégákkal.

Nagyon sok történeti emléket megmenthetünk ilyen munkával. Például
a nyirbátori ref. templom remekbefaragott antik templompadjai alkalmasak
voltak arra, hogy az egész közvélemény figyelmét felkeltsék a magyar ipar-
művészet iránt és ezáltal megóvták azokat az elpusztulástól.

Földrajz. Ugyancsak Nagy János fentidézett cikkében olvashatjuk a kö-

vetkezőket: „Díszítsük a szertár, a folyosók, osztályok falait a közvetlen közeli vidék földrajzi szépségeinek művészi értékű rajzaival, hívjuk fel azokra a figyelmet, mert állandóan látott szépségek iránt elközönyösödnek az ott lakók.“

Mutassuk ki vidékünk földrajzi hatását a letelepülésre és a helyi foglalkozási ágak kialakulására. Ismertessük a lakosság munkáját a vidék termékeny tétele érdekében. — Miért ne legyen büszke a szegedi paprikájára, a debreceni a Hortobágyára, a felvidéki a fenyveseire, az alföldi a puszta mérhetetlenségére? Láthatjuk, hogy a tőlünk elszakított országrészek szépségeiből, — amelyeket, amíg a mienk volt, nem becsültünk, — az elrablók egész kultuszt csinálnak s az ad most nekik idegenforgalmat.

Milyen szép a Balaton, Mátra-kultusz. Ezeket a természeti szépségeket a lokálpatriótizmus fedezte fel a nagyobb haza számára. Törekedjünk mi is ennek a fejlesztésére. Sokat olvassuk most az újságokban, hogy helyi vezetők, tanárok, tanítók felhívják a közönség figyelmét községükre, mint fürdő, vagy nyaralóhelyre és sok esetben igen szép eredménnyel. Pl. én is az ottani tanító ilyen cikkére lettem figyelmes és nyaraltam már két ízben Mátrafüreden.

És hogy ezekre milyen szükség van, mutatja Milotay Istvánnak „Az ismeretlen ország“ című cikksorozata, illetve könyve, amely nagyon sok ismeretlen adatra hívta fel a közvélemény figyelmét.

Ha még nincs meg, csináljuk, vagy csináltassuk meg községünk térképét az iskolánk számára. Az éghajlati viszonyokra vonatkozó meteorológiai adatokat feljegyzésekben, grafikonokban készítsük el. Az erre szolgáló adatokat minden nap gyűjtjük egybe.

Nemzeti gondolkodásunk megmentéséhez, nemzetünk újjászületéséhez, drága hazánk: Nagymagyarország minden részének ismerete s a megismerésen alapuló szeretete szükséges! Amit nem ismerünk, azt nem becsülhetjük. Ismerjük meg tehát hazánk minden vidékét, hogy igazán szerethessük.“ (Olvashatjuk Nagy József fenti cikkében.)

Természetrájban ismertessük meg növendékeinkkel vidékünk növény- és állatvilágát. Gyűjtsük és gyűjtessük azokat egybe, mert sajnos, a szertárakban legtöbbször külföldi, vagy azon a vidéken ismeretlen növény, vagy állatokat láthatunk és ezeket a növendékek is ismerik, de a saját közséje határában élöket nem. Erről — az iskolákban végzett egy egyszerű példa — meggyőzhet bennünket. A helybeli vadászok szívesen szállítanak kérésünkre elejtett madarakat és vadakat, amelyek tehát a községünk határában található és azokat tömésse ki az iskola. Sokkal olcsóbban is kijövünk így, mintha kész készítményeket veszünk.

Ásványtan, vegytan, természettannal kapcsolatban látogassuk meg a helyi és környékbeli ipar és esetleg gyártelepeket, azokat e kirándulások kapcsán bővebben ismertessük és hozzuk kapcsolatba a tanultakkal. Ezzel a magyar ipar pártolását is elősegítjük. — Távlabbi kirándulások érdekében sok iskolában egész propaganda folyik, de a helybeli látnivalókat rendszeren elhanyagolja, pedig talán ez is van olyan fontos. — A vidék ásványvilágát gyűjtjük egybe. A talaj vegyi összetételével ismertessük meg tanulóinkat. A rétegződésekkel kapcsolatban geológiával is foglalkozhatunk vidékünk megismeretése érdekében.

Számítanban alkalmazzuk a helyi vonatkozású példák kiszámítását.

Egészségtan. A vidékünkön előforduló betegségek okairól, (nedves lakás,

mocsaras környék), népbetegségekről (tüdővész, trachoma) és azok védekezéséről bővebben emlékezzünk meg tamításunkban. Hasznos szolgálatot tesz a kútnak egészségi szempontból való vegyvizsgálatának eszközzése.

Mezőgazdaságtan. Üdvös teendő, ha kikutatjuk, hogy az idegenből meghonosodott növények (dohány, burgonya, stb.) miképen kerültek vidékünkre. — Ki volt az, aki a vidék talajának, klímájának legjobban megfelelő növény termesztésére, illetve állattenyésztésére terelte a közfigyelmet. Milyen munkát végzett ennek érdekében?

A termőföld gazdasági vegyvizsgálata nagy mértékben szolgálja a szülőföld ismeretét. — A gazdaságtani szertárunk gyűjteménye alkalmas lehet, hogy szemléltetéssel mutasson rá a földművelés terén való maradiságra.

Közgazdaságtannal kapcsolatban ismertessük a helyi vonatkozású közgazdasági intézményeket és problémákat.

A rajz és kézimunkában alkalmazzuk a vidék jellegzetes díszítő elemeit. Teremtsük meg a néprajzi gyűjteményünk alapját. Ezek szemléltetésével becsültessük meg a vidék népviseletét, hiszen a mai modern divat teljesen kiszorítani igyekszik azt. De minden téren nagy szolgálatot tehetünk a lokálpatriótizmus és ezzel hazafias szempontból is, ha e kis gyűjteményünkkel a magyar népies művészet megmentését célozzuk. — Gyűjtsük és rajzoltassuk a kézimunkában, készítettessük a faragásokat, cserepeket, népiesrajzú házi-eszközöket s amíg ezeket készítik, megtanulják becsülni és szeretni ezekben is a magyart. A női kézimunkával kapcsolatban egy szekrényben elhelyezve nagyon szép lenne az ország szebb és jellegzetesebb népviseletgyűjteménye.

Ének. A mai jazzbandes világban reánk vár a feladat, hogy a lokálpatriótizmus ápolásával megmentessük a helyi népies és magyar motívumú énekeket, dalokat.

Igaz, hogy a felsoroltak munkatöbbletet jelentenek, de a magyar tanárság vérbeli hazaszeretete ösztönzést ad erre és a jutalom sem fog elmaradni, mert ha növendékeinkkel megszerettetjük azt a rögöt, ahol élnek, öntudatosan, történelmi érzéssel fogja nézni a falu minden göröngyét és ezáltal magyarrabb magyart nevelünk belőlük. Ha pedig az ismeret után megbecsülni is megtanulja a környezetét, otthonát és szülőföldjét, akkor ki fog irtódni a lelkéből az a szörnyű magyar hiba, mely szerint minden rossz, értéktelen és nem kívánatos, ami helyi, hazai, édes mienk, — s minden jó, becses és értékes, ami idegen, ami külföldi.

A lokálpatriótizmust nemzetiségi vidékeken a magyarosítás érdekében is felhasználhatjuk. Ma már azt látjuk, hogy a nemzet inkább érzéseiben, szívében — mint nyelvében — él. Kössük tehát nemzetiségeinket ahhoz a földhöz, amelyen élnek, az ezeréves magyar földhöz és ezáltal a magyar hazához. Mutassuk ki községünk ősi magyar eredetét és a nemzetiségeknek későbbi időkben való betelepülését. Használjunk fel minden olyan adatot, amely hálát kelt bennük a magyar ősök iránt. Egészséges lokálpatriótizmusra láttam példát Pilisvörösváron, amikor március 15-én egy kisleány Petőfiről szavalt német népies viseletben, de csengő, tiszta magyar nyelven.

Láthatjuk az előadottakból, hogy édes hazánk ügyét szolgáljuk elsősorban a lokálpatriótizmussal, tehát a tanároknak valósággal kötelességük, hogy ezt elsősorban istápolják. Minden iskola tanártestülete, vagy egy-két tanára intenzíven vesz részt községe irányításában, foglalkozzanak tehát ezekkel a dolgokkal is. Vigyázzanak azonban arra, hogy a lokálpatriótizmus helyesen nevelve: hasznos, társadalmi erény, kinövésében ellenben az igazi hazaszeretet rovására megy.

Az iskola történetében ne csak az iskola száraz adatait örökítsük meg, hanem vegyük bele községünk érdekesebb, történelmi szempontból becses eseményeit, adatait. Gyűjtsük egybe a községünkre vonatkozó fényképeket, amelyek a jövőben igen becsesek lesznek majd.

Az ilyen irányú tanári tevékenységet, avagy kutatási eredményeket közölgék az igazgatók az értesítőekben. Nagyon szép példáját láthatjuk ennek a csornai értesítőben, amely a vidék népművészeti emlékeinek megörökítése érdekében cikkeket, fényképeket közölt.

Deák Gyula ungvári igazgató korában közölte értesítőjében az ungvári vár történetét, a szobranci fürdő, a perecsényi vegyigyár leírását; foglalkozott Dobó István sírjával (Dobóruszka, róm. kat. templom) az árpádkori gerényi templommal és freskóival.

Nagyértékű munkát fejthetnek ki a pedagógusok által életrehívott helyi bizottságok. Pl. a gyomai és endrődi pedagógusok, mint szomszédos községbeliek, megalkották a lelkészek, a két polgári iskola tanárai, az elemi iskolák tanítóiból a gyoma—endrődi pedagógiai társaságot, ahol leginkább helyi vonatkozású értekezések hangzottak el. Több beszámolás volt a végzett ásatásokról, de téma volt pl. a háború hatása községünkre is.

VIII. A lokálpatriótizmusnak azonban nemcsak haszna, de kára is van. Foglalkoznom kell azzal is. Amennyire munkálkodnunk kell érdekében, ép úgy ostorozzuk a hibáit. A sajátos kinövések ellen, pl. alvég, felvég harca, küzdjünk teljes erőnk-ből. Iparkodjunk kiirtani a szomszédos községek káros versengését és egymás lebecsülésében álló dicsekvését. Harcoljunk az olyan helyi szokások ellen, mint a bácskai ivászat, a sárosi, gömöri nagyzolás, egyes községek virtuskodó bicskázása. Budapest minden szépsége mellett ki kell mutatnunk világvárosias erkölcsstelenségét is.

Vigyázzunk e téren való munkálkodásunk közepette, mert amennyire káros a sovinizmus, épúgy káros a túlzott, meggondolás és kritika nélküli lokálpatriótizmus is. Habár ma már sokat segít e káros tüneten a fejlett utazási technika, mert az egyének látókörének bővülésével bővül a lokálpatriótizmus határa is. A háborútjárt embereknél magunk is tapasztalhatjuk ezt.

Amennyire iparkodni kell az iskoláknak, hogy ezt az ér-

zést fejlesszék, ép úgy igyekezzék ugyancsak az iskola a kinövések nyesegetésére is. Mutassuk ki, hogy nem épen a mi községünk, vagy városunk a világ közepe, nálunk sem minden ideális. Láttassuk be, hogy jót másoktól is tanulhatunk. Vigyázzunk, hogy a lokálpatriótizmus ne váljék észnélküli konzervatizmussá, habár a nemes értelemben vett konzervatizmus szolgálatára fel is kell használnunk.

Félszégei könnyen szüklátókörvé, tudatlanná, önzővé, a haza bajaival érzéketlenné, kellő méltánylás nélkül, elégedetlenné, lázadóvá tesz. Az idegenből letelepült és a helybeliek által „jöttmentekkel” szemben pedig rideg és bizalmatlan.

Kezeljük tehát óvatosan, hozzáértéssel e kérdést. Hasonlatos a munkánk a zene művészenek munkájához, mert ha a hazaszeretet fenséges symphónia, a lokálpatriótizmus mindmennyi külön hang, amelynek külön-külön mind más a rezgés-zóna és mégis pompásan egybeolvadnak. De csak művész keze hozza így össze őket.

IX. Ami a drágakövek között a gyémánt, az a társadalmi erények között a hazaszeretet: a patriótizmus. A gyémánt ősrégi görög és latin neve: adamas, azaz: legyőzhetetlen, mert minden ékkövek között a legdrágább és a legkeményebb. A társadalomnak, az államnak is legértékesebb kincse, minden jólétnek forrása: polgárainak hazaszeretete. — De miként a gyémánt értékét is fokozni lehet csiszolással, újabb és újabb tükröző felületet nyer a lokálpatriótizmus helyes kiképződésével. A haza megszűnik elvont fogalom lenni, minden egyes hegy, völgy, folyó, város, község a helyes értelemben vett lokálpatriótizmus útján csak arra szolgál, hogy jobban érvényre juttassa a haza egészének tündöklő szépségét. De miként a legszebb részfelületek kedvéért is oktalanság lenne darabokra törni a gyémántot, úgy a hazát sem szabad részleteire, a patriótizmust lokálpatriótizmusra széttördelni. Az egész emeli a részletek — és a részletek az egész szépségét.

Arra törekedjünk tehát, hogy növendékeink hazaszeretete gyémánt, legyőzhetetlen legyen, miként Petőfié, aki így biztatta édesanyját, mikor aggódva tette elé a fekete kenyéret:

De semmi az! csak add élém, anyám,

Bármilyen barna is az a kenyér.

Itthon sokkal jobb ízű én nekem

A fekete, mint máshol a fehér.

Koczás Sándor.